

Maria Torsein, djurhälsoveterinär Skara

maria.torsein@gardochdjuhalsan.se

Mia är djurhälsoveterinär sedan 2006, Mia arbetade innan dess två år som distriktsveterinär med en utbildningstjänst. Mia doktorerar även inom ämnet kalvdödighet i stora mjölkbesättningar.

Foto: Adam Novobilsky.

O. glabra G. truncatula S. palustris

Stora leverflundrans fuktberoende mellanvärd är en mm-lång snäcka, vanligen Galba truncatula.

just för stora leverflundran på slakteriet. Ser man bara unga stadier eller spår av flundran kan det i stället noteras som parasitär leverskada eller möjligen övrig leverskada. Det är inte alla slakterier som ombesörjer att djurägaren får del av slaktanmärkningarna så fråga gärna! Om man slaktar tidigt på säsongen, t ex före september, är det inte säkert att smittan kan påvisas på detta sätt då huvudsaklig smitta till fåren anses ske under sensommar/höst.

Från att fåren tagit upp smittan så tar det ungefär tre månader innan flundrorna blivit vuxna och producerar ägg. Tidpunkter för undersökning som bygger på att hitta ägg i träcken bör alltså ligga när denna period har passerats med råge. Att leta ägg i träck från tackor före betessläpp fungerar alltså väl medan koll av lammträck under betessäsong inte kan rekommenderas. Det finns även andra tester såsom koproantigen och blodprov

så diskutera gärna med din veterinär för vidare guidning i djungeln.

Piamaaria belyste på ett bra sätt hur de lyckats få bukt med problemet i hennes besättning. Först gäller det att ställa rätt diagnos på de diffusa problem som uppstått, vilket kan kräva obduktion av flera djur. På gården hade sedan omfattande förebyggande arbete genomförts i form av dränering och stängsling för att undvika de sankare partier där parasitens mellanvärd trivs (fig 4). Utan mellanvärd kan inte leverflundran föröka sig och då har smittan till fåren strypts. Med ytterligare hjälp av strategiska avmaskningar är det tidigare problemet nu under kontroll i besättningen. Åtgärderna har resulterat i markant bättre produktionsresultat.

Internationell utblick

Karin avslutade så sessionen med att delge lite av vad hon just inhämtat från veterinärmöte i Storbritannien med temat parasiter och vacciner. Resistens mot avmaskningsmedel är utbrett och har bland annat lett till att man gör fler och fler träckprovundersökningar och behandlingskontroller, dvs man tar ytterligare träckprov cirka en vecka efter avmaskning för att kolla hur bra den har fungerat (de metoder känns igen från Sverige, författarens kommentar). Man fokuserar även mer på alternativa lösningar via betesstrategier och avelsarbete. Önskescenariot vore förstås att ha tillgång till ett väl fungerande vaccin mot

t ex stora magmasken, men det är ett mycket svårt arbete jämfört med att framställa vaccin som ger skydd mot mindre komplexa smittämnen som virus och bakterier. Det finns dock redan ett preparat som används i Australien med till synes bra effekt mot stora magmasken. Det skapar inte immunitet hos fåret utan angriper själva masken, och lammen måste sprutas med 4-6 veckors intervall. Utvecklingen pågår dock hela tiden, och vem vet vilka innovationer som väntar!

Repetition – Tre tips

1. O epg = djuren kan ha parasiter.
2. Avmaska och ta prov i isolering/karantän. OBS! risk vid import från annat land.
3. Om kopparkapsel används så ge max en per år och då vid betessläpp.

Gott smittskydd hjälper

Hösten och vintern 2015 utbröt flera kraftiga RS-utbrott i Sverige. Ett område som drabbades hårt med många smittade besättningar var Falbygden. RS-virus (respiratoriskt syncytialvirus) är mycket smittsamt och drabbade djur kan mycket snabbt bli så dåliga att de avlider.

Anders Thidén är en erfaren djuruppfödare. Han har fött upp nötkreatur till slakt sedan 1983 och slaktsvin sedan 1998. Produktionen bedrivs på flertalet gårdar i Karleby, utanför Falköping. Han tar emot avvanda kalvar från fyra besättningar och kompletterar med förmedlingskalv. De ankommer i ett mottagningsstall, där de står i cirka sex veckor. Han är ansluten till Smittsäkrad besättning steg 2, för både nöt och grisar.

RS-virus slog till

Under hösten 2015 upptäckte Anders att småkalvarna i mottagningsstallet började hosta. Snabbt blev det många sjuka och en morgon hittade han en kalv som avlidit under natten. Han kontaktade snabbt sin nöthälsoveterinär på Gård & Djurhälsan och det bestämdes att kalven skulle obduceras. Anders körde själv in sin kalv till Eurofins obduktion i Skara.

Redan under eftermiddagen kom preliminärsvaret från obduktionen. Skadorna var omfattande och tydde på RS-virus. Anders meddelades om att det mest troligt var RS-virus och att smittskyddsrutinerna var superviktiga, nu var det skarpt läge. Vi ville inte under några omständigheter sprida smittan vidare till avdelningarna med de större tjurarna.

Vid RS-utbrott kan man behöva behandla sjuka djur med antibiotika. Behandlingen påverkar inte viruset i sig, men eftersom viruset är så aggressivt och ger omfattande skador i luftvägar och lungor, får de bakterier man normalt har i kroppen snabbt fäste och orsakar en infektion orsakad av bakterier.

Att behöva behandla stora tjurar innebär inte bara ett omfattande arbete för mig utan det är också kostsamt samt en situation som kan innebära en stor skaderisk. Första dagarna brukar det gå bra, men sen tycker tjurarna att det kan räcka. Då är de inte lika snälla längre, säger Anders. Anders har separata stövlar och en särskild overall som bara används i mottagningsstallet. Kalvarna sköttes efter han varit hos de större tjurarna. Han tvättade händer noggrant med tvål och vatten efter att ha varit hos småkalvarna i mottagningsstallet. Det blev ett antal kalvar som fick behandlas men efter ett par veckor var utbrottet över. Inga stora tjurar blev sjuka.

Anders visade att med gott smittskydd kan man faktiskt begränsa smittsamma sjukdomar som RS-virus. Han var jätteduktig och skötte utbrottet enligt skolboken. Det är väldigt roligt att ha

ett färskt, praktiskt exempel på att det går. Jag hoppas det kan inspirera andra bönder som drabbas.

Var alltid noga med smittskyddet - det kommer att löna sig

Vid ett RS-utbrott blir det väldigt tydligt att man har att göra med ett smittsamt virus. Det är en viktig påminnelse om hur viktiga smittskyddsrutinerna är. Naturligtvis är det ALLTID lika viktigt att inte ge avkall på smittskyddet, särskilt när man har att göra med smittämnen som inte märks så tydligt, t.ex. som vid salmonellasmitta. Då riskerar smittan att sprida sig i många stallar innan man förstår eller märker att man har ett problem. Genom att alltid sätta smittskyddet i första hand sparar man sig en massa bekymmer som kan vara kostsamma i både tid och pengar. Tveka inte att diskutera smittskydd med din nöthälsoveterinär.

Du kan anmäla dig till smittskyddsprogrammet, Smittsäkrad besättning, på Växas hemsida: www.vxa.se.

Pausbild på publiken. Foto: Karin Petersson